

**DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortinget
v/Næringskomiteen

Deres ref

Vår ref

Dato

26/473-

19. mars 2026

Dokument 8:134 S (2025 - 2026) – Representantforslag om fornying av den statlige naturskadeordningen

Jeg viser til brev fra Stortingets presidentskap av 4. mars 2026 vedlagt representantforslag dokument 8:134 S (2025 - 2026) datert 26. februar 2026 om fornying av den statlige naturskadeordningen. Forslaget er sendt fra representantene Geir Pollestad, Trygve Slagsvold Vedum, Bengt Fasteraune, Erling Sande og Ole Herman Sveian.

Kort om den statlige naturskadeordningen

Den statlige naturskadeordningen har eksistert siden 1961, og er en godt etablert ordning som yter erstatning til skadelidte etter en naturulykke. Ordningen er hjemlet i lov 15. august 2014 nr. 59 om erstatning for naturskader (naturskadeerstatningsloven) med tilhørende forskrift. Dette er en lovregulert erstatningsordning. Det vil si at man har rett på erstatning dersom vilkårene i loven er oppfylt. Dette skiller denne ordningen fra ordinære tilskuddsordninger. Ordningen er finansiert gjennom en overslagsbevilgning på statsbudsjettet. Naturskadeerstatningsloven trådte i kraft i 2017. Fra dette tidspunktet ble ordningen med fastsettelse av skadetakst gjennom lensmannsskjønn avskaffet til fordel for en ren forvaltningsmodell med Landbruksdirektoratet som nasjonalt forvaltningsorgan. Det ble også tydeliggjort i loven at utgifter til sikringstiltak ikke kan betraktes som en del av gjenopprettingskostnadene som gir grunnlag for erstatning. Høsten 2023 satte ekstremværet «Hans» inn, og Landbruksdirektoratet mottok i overkant av 2000 søknader om naturskadeerstatning etter denne naturulykken. Det store omfanget av søknader som følge av «Hans» innebærer at det fremdeles er lengre saksbehandling enn normalt.

Representantforslaget

Representantforslaget inneholder en rekke forslag. Under følger kommentarer til forslagene. Svar på spørsmål 6 og 7 er utarbeidet i samarbeid med Energidepartementet.

1. Stortinget ber regjeringen gjennomgå naturskadeordningen med mål om forenkling, effektivisering og økt grad av lokal forvaltning.

Store naturulykker som blant annet flom og skred har en betydelig innvirkning på samfunnet. Både forsikringsordninger, kommunale skjønnsmidler og den statlige naturskadeordningen blir satt under stort press i slike situasjoner. Dette erfarte vi blant annet under flommen på Østlandet i 1995 og nå senest under ekstremværet «Hans» i 2023.

Formålet med endringene som ble gjort i forbindelse med fastsetting av naturskadeerstatningsloven i 2014 var å skape et fremtidsrettet erstatningssystem som kan takle utfordringene på en raskere måte enn det daværende system la opp til. I forarbeidene til loven, Prop. 80 L (2013 - 2014) s. 28, ble det lagt til grunn at fordelene med å gå over til en ren forvaltningsmodell først og fremst vil være at en får en mer effektiv saksbehandling, hvor saksbehandlingstiden kortes betydelig ned.

Gjeldende naturskadeordning har fungert godt, men erfaringene fra «Hans» viser at det er naturlig å vurdere nærmere om det bør gjøres grep som kan bidra til en mer effektiv saksbehandling i krisesituasjoner, og som samtidig bygger videre på Landbruksdirektoratet som ansvarlig myndighet. Landbruks- og matdepartementet har i forbindelse med evalueringen i etterkant av «Hans» besluttet å starte en gjennomgang av naturskadeordningen, med mål om mer effektiv håndtering av store naturulykker.

Ut fra det anbefaler jeg at representantforslagets punkt 1 ikke blir vedtatt.

2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag for å overføre myndighet til kommuner for å behandle naturskadeerstatningssaker.

Behandling av søknader om naturskadeerstatning etter lov 25. mars 1994 nr. 7 om sikring mot og erstatning for naturskader (naturskadeloven) fulgte et tosporet system: først en rettslig prosess etter lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker (skjønnsprosessloven) som fastsatte skadetaksten, deretter en forvaltningsbehandling med endelig vedtak om erstatning. Skadetaksten ble fastsatt ved lensmannsskjønn. Erfaringen var at det oppstod kapasitetsproblemer ved håndtering av store skadehendelser. I Prop. 80 L (2013 - 2014) s. 28 begrunnes det med *«manglende ressurser i berørte lensmannsdistrikter, og det faktum at enkelte lensmannsdistrikter har liten eller ingen erfaring med gjennomføring av skadetaksering.»*

På den bakgrunn ble det nøye vurdert hvem som skulle ha myndighet til å behandle naturskadeerstatningssakene under utarbeidelsen av naturskadeerstatningsloven. Som begrunnelse for å legge behandlingen av sakene til Statens landbruksforvaltning (nå Landbruksdirektoratet) skrev departementet i Prop. 80 L (2013 - 2014) s. 30:

«Departementet mener et nasjonalt forvaltningsorgan i langt større grad vil kunne opprettholde et tilstrekkelig personellmessig robust og faglig sterkt kompetansemiljø til å behandle sakene effektivt og kvalitetsmessig godt. Dette vil gi jevnere tilfang av saker og medføre mindre sårbarhet for årvisse lokale og regionale variasjoner i saksmengde. Et nasjonalt forvaltningsorgan vil også enklere kunne sette inn tilstrekkelig ressurser ved store naturskadehendelser.»

Videre påpekte departementet at behandling av alle sakene i ett forvaltningsorgan også vil medvirke til mer likebehandling, økt rettssikkerhet, og gi ens praksis både når det gjelder lovens vilkår og verdsetting av skadene.

Naturulykker treffer ulikt. Det innebærer at det ikke nødvendigvis er de samme kommunene som rammes hver gang. Ved at naturskadesakene forblir samlet hos Landbruksdirektoratet, får de et jevnt tilfang av saker. Det gjør ordningen mindre sårbar for årvisse lokale og regionale variasjoner i saksmengde. Et nasjonalt forvaltningsorgan vil i tillegg ha bedre forutsetninger til å sette inn tilstrekkelig ressurser ved store naturskadehendelser enn de fleste kommunene i landet.

Ut fra dette anbefaler jeg at representantforslaget punkt 2 ikke blir vedtatt.

3. Stortinget ber regjeringen gå gjennom nivået på egenandeler i statens naturskadeordning og hvordan byrden fordeler seg over tid, særlig for dem som opplever gjentakende skader.

Under og i etterkant av flommen «Hans» ble det gjort en rekke tiltak for å redusere belastningen for de som ble rammet. Ett av de permanente tiltakene var endringer i naturskadeerstatningsforskriften, fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 9. november 2023.

Endringen innebar at egenandelen for erstatning opp til de første 100.000 kronene av erstatningsbeløpet ble redusert fra 30% til 15%. I tillegg ble det innført et tak for egenandel på 1 million kroner per sak.

Statens naturskadeordning har ikke vært ment eller utformet som en ordning som skal gi full dekning ved naturskade. Egenandelsordningen er en videreføring fra forrige lov. I Prop. 80 L (2013-2014) s. 50 vises det til at ordningen vil gi grunneiere og andre rettighetshavere insentiver til å gjennomføre forebyggende tiltak som kan bidra til at risikoen for naturskader på eiendommen reduseres.

Ut fra det anbefaler jeg at representantforslaget punkt 3 ikke blir vedtatt.

4. Stortinget ber regjeringen sikre kommuner tydelig og god informasjon om statens naturskadeordning slik at de kan veilede og følge opp sine innbyggere bedre.

Jeg erfarer at det ligger mye god informasjon om ordningen tilgjengelig, blant annet på nettsidene til Landbruksdirektoratet. Det ligger også til Landbruksdirektoratet å tilgjengeliggjøre informasjonen, blant annet deltar de på folkemøter i kommunene. Det er likevel gode grunner for å se på om informasjon om ordningen i enda større grad bør tydeliggjøres.

Jeg vil be Landbruksdirektoratet følge opp dette punktet på egnet måte.

5. Stortinget ber regjeringen oppdatere Landbruks- og matdepartementets lovtolkning av naturskadeerstatningsloven § 5 av 18. desember 2020, slik at sikringstiltak av dyrket mark dekkes og at forebygging av nye tilfeller kan inngå i utbedringer og erstatningssaker.

I Landbruks- og matdepartementets brev fra 2020 vises det til at statens ansvar for sikring etter naturskadeloven av 1994, samt de budsjettmessige sidene av dette, ble overført til Olje- og energidepartementet ved Norges vassdrags- og energidirektorat med virkning fra 1. januar 2009. Den statlige naturskadeordningen har siden den gang ikke hatt noen rolle eller ansvar for tildeling av tilskudd til sikring. I brevet vises det også til at innholdet i naturskadeerstatningsloven § 5 gir uttrykk for en klar intensjon fra lovgivers side om å skape et tydelig skille mellom kostnader til gjenoppretting som naturskadeordningen skal dekke, og utgifter til sikringstiltak som ikke lenger er en del av ordningen. Brevet konkluderte med at det ikke er rettslig grunnlag etter naturskadeordningen til å yte erstatning til gjenoppretting av naturskade på eksisterende sikringsanlegg som elveforbygninger og plastringer i vassdrag. En endring av dette klare rettslige utgangspunktet kan ikke gjøres ved en ny lovtolkning fra departementets side, da det vil bryte med innholdet i loven.

Jeg anbefaler med dette at representantforslag punkt 5 ikke blir vedtatt.

Jeg vil samtidig vise til at regjeringens oppfølging av Meld. St. 27 (2023 - 2024) *Tryggare framtid – førebudd på flaum og skred* inneholder et punkt om at regjeringen vil «vurdere om og korleis staten kan bidra til å rette opp flaumskadar på etablerte flaumsikringsanlegg ved dyrka mark». Dette arbeidet er i startfasen, og vil innebære et nærmere utredningsarbeid i samarbeid med Landbruksdirektoratet og NVE. Landbruks- og matdepartementet og Energidepartementet vil rapportere til Stortinget på egnet måte når det gjelder dette oppfølgingspunktet.

6. Stortinget ber regjeringen sikre at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i større grad kan bistå i forebygging av naturskade enn i dag.

Regjeringen la våren 2024 fram Meld. St. 27 (2023 - 2024) *Tryggare framtid - førebudd på flaum og skred*. Meldingen ble behandlet i Stortinget februar 2025. I meldingen er det gjort en helhetlig gjennomgang av politikken på flom- og skredområdet. Regjeringen legger opp til å styrke forebyggingen mot flom og skred generelt. Mange aktører skal bidra til dette, både statlige aktører, infrastruktureiere, kommunene m.fl.

NVE har viktige roller i å bistå samfunnet til å håndtere flom- og skredrisiko. NVE gir bistand med kartlegging, arealplanlegging, sikring, overvåking og varsling, beredskap og kunnskapsformidling om flom og skred. NVE må prioritere innenfor de til enhver tid tildelte midler. NVE skal legge en risikobasert tilnærming til grunn og prioritere innsats og tiltak ut fra kost-nytte-vurderinger. Forebygging av skade på bebyggelse og tap av liv og helse vil da ha størst vekt.

Jeg viser til disse tiltakene og tilrår at representantforslaget punkt 6 ikke blir vedtatt.

7. Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for naturskadeforebygging langs vernede vassdrag, med sikte på å forenkle regelverket og gjøre det enklere å gjennomføre forebyggingstiltak.

Vannressursloven skal sikre en samfunnsmessig forsvarlig bruk og forvaltning av vassdrag og grunnvann, og inneholder særlige regler for vernede vassdrag. I hovedsak gjelder vernet mot kraftutbygging, men verneverdiene skal også tas hensyn til ved planlegging av andre tiltak i vernede vassdrag, som for eksempel masseuttak og erosjonssikringer. Tiltak som kan være nevneverdig til skade eller ulempe for allmenne interesser i vassdraget, vil kreve konsesjonsbehandling. Ifølge NVE er det kun et fåtall mindre selvfinansierte tiltak som har blitt vurdert som konsesjonspliktige.

For å få konsesjon må også nytten av tiltaket være større enn ulempene. Et vassdrag er et komplekst system, og ulike prosesser henger tett sammen. I noen vassdrag kan for eksempel masseuttak ha god effekt. I andre vassdrag kan det ha ingen, eller til og med en negativ effekt, på flomforholdene. Det er derfor nødvendig å dokumentere at det konkrete tiltaket vil gi en positiv effekt på flomforholdene.

Ut fra det anbefaler jeg at representantforslaget punkt 7 ikke blir vedtatt.

Med hilsen

Nils Kristen Sandtrøen